

גליון נושא: 'שיט בים התיכון'

בס"ד, יום ג' לפרשת עקב, י"ט אב תשע"ו. דיונים אקטואליים בענינא דיומא. לעורך לב המעיין בלבד, ואין לסמוך על הדברים 'הלכה למעשה'.

האם מותר לשוט בים

בגליון זה, נתמקד בנדון האם יש איסור יציאה לחוף לארץ בשיט בים התיכון, וזה נוגע בשלל אופני השיט (ספינה גדולה, יאכטה, אופנוע ים), וכן כלפי שחיה ורחצה בכל החופים. נדון זה תקף גם כלפי הצוללים במים העמוקים באמצעות אביזרי צלילה מיוחדים.

ויש לדון עד איזה מקום הוא ודאי ארץ ישראל, וכן צריך לברר האם במקום שדינו כחו"ל כגון הרוחץ בים מול טורי אמנון האם תחילת הים שונה מעומק הים.

1. טיסה בשמי הארץ

יש בזה עוד נדון כלפי טיסות בשמי הארץ (כגון מה שמצוי בעולים למירון להילולא דרשב"י, שטסים במטוס עד לראש פינה), כאשר בהרבה מקרים יוצאים בחלק מזמן הטיסה מעל פני הים. וכפי שכתב הגר"מ גרוס שליט"א (מנוחת אמת פרק ד' הערה מא) שכאשר נוסע במטוס לצפון ארץ ישראל, בדרך יוצא מעל פני הים במקום שאפשר שאינו בכלל גבול ארץ ישראל (כנראה כונתו כדעת המשנת יוסף, שלפי רבנן הים עצמו חו"ל), והסיק דזה לא הוי בכלל יציאה לחו"ל. עכ"ד.

פנינים

'טיול' בספק ארץ ישראל

סביבות ארץ ישראל: חידוש גדול מופיע בספר שלהי דקייטא (סימן י"ט עמוד פו), שהביא את דעת הגרש"ז אורבאך זצ"ל, כפי שהעיד בשמו הגר"ר יהושע ישעיה נובירט זצ"ל, דלסביבות ארץ ישראל אפשר לצאת לטייל על מנת לשוב.

הקשו על שמועה זו (ח.ש.), מהמפורש בגמ' שליוו את חבריהם רק עד עכו, ומדוע לא המשיכו עוד הרי זה סביבות ארץ ישראל. [אכן לשיטת המהרי"ט שהיה זה רק מידת חסידות, לא קשה].

ויש ליישב בדרך אפשר שהתיר הגרש"ז למקומות המסופקים בלבד מדין ספק דרבנן לקולא, לפי הצד באחרונים שהיציאה לחו"ל לזמן הוא רק איסור דרבנן, והבין שרוב המקומות סביב ארץ ישראל הוא בגדר ספק, כי מי יוכל לקבוע בודאות שזה ודאי חוץ לארץ, והרי זה דומה למה ששמעתי מהגר"ע אורבאך שליט"א, שכל מקום שהוא בגדר ספק ארץ ישראל, מותר לצאת אליו לטיול לזמן קצר. כעת מיושב להפליא שרק בזמן חז"ל היה ברור להם גבולות הארץ, לכן היו החכמים מקפידים שלא לצאת מחצי עכו ולחוץ.

ועיין בחזו"א (שביעית סימן ג' סוף ס"ק יח) ועדיין אין אנו בטוחים אם אפשר לסמוך על מפת הארץ, שלא דקדקו בדברי חז"ל, ושמות הערים ומקומותיהן נשתנו, ויש שנמחקו ובנו על אומדנות, עכ"ד. כעין סברא זו מצינו בדברי הגרי"ש אלישיב זצ"ל (המובא בדרך אמונה פ"א מתרומות ה"ז) בענין הגבול הדרומי, דמידי ספיקא לא נפיק עד יבוא ויורה צדק.

'שמיטה' בספק ארץ ישראל

וכלפי הלכות שמיטה יש מחלוקת בזה, לדעת הגרש"ז אורבאך זצ"ל (תגל ערבה בהקדמה) יש להקל במקומות המסופקים בגבול הדרומי, מדין 'ספק דרבנן לקולא'.

ונחלק עליו הגרי"ש אלישיב זצ"ל (משנת הגרי"ש פרק ב' הערה מ"ה) דלא שייך להקל מדין ספק דרבנן לקולא, דהוי חוסר ידיעה ולא 'ספק' בדיון, ודימה זה לדברי החזו"א (שביעית סימן ג' ס"ק לב), שספק לקולא הוא רק בספק בעצם (מ.ש.).

גם ידוע מה שכתב הרשב"א, ונפסק בשו"ע (יו"ד סימן צ"ח סעיף ג'), ובט"ז (שם ס"ק ו'), דספק הבא ממיעוט הכרה אינו ספק, דאם אין זה בקי ומכיר אחר יכיר, והינו באפשר למיקם עלה דמילתא. עכ"ל. ולשיטת הגרי"ש גבולות ארץ ישראל בזמננו אינו בגדר 'ספק', אלא בגדר 'חוסר ידיעה'. ❖

ואולי יש להוסיף בזה טעם, דכיון שאינו מקום יישוב לא חשיב הפקעה מיישוב ארץ ישראל (ש.ה.ג.).

אכן זה ברור מסברא, דטיסה בשמי הארץ כשהוא עדיין באויר ארץ ישראל, לא חשיב יציאה מקדושת ארץ ישראל, שקדושת ארץ ישראל נמצאת אף באויר, כעין שמצינו שאסור לכהן לטוס מעל בית הקברות, וכן אסור לכל ישראל לטוס מעל הר הבית משום שכולנו טמאי מתים, וכן בחו"ל יש צד שעצם אוירא מטמא. רואים שהאויר דינו כמו על הקרקע.

גם במנהרה מתחת ארץ ישראל מסתבר שדינו כארץ ישראל, ודומה לטומאה שבוקעת ועולה בוקעת ויורדת, וכן בהלכות שבת רשות היחיד עולה עד למעלה ובוקעת ויורדת למטה, וכן כלפי דיני בעלות יש לאדם מתהום ארעא ועד רקיעא. אכן כלפי אכילת קדשים מצינו צד שעליות לא נתקדשו, ויש להגדיר מה החילוק בין קדושת ארץ ישראל לקדושת ירושלים.

2. גבול ים

לשון הפסוק בפרשת מסעי (במדבר לד, ו) וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגבול זה יהיה לכם גבול ים. וברש"י (שם) מבואר שהנסים [פירוש איים] שבתוך הים דינם כארץ ישראל.

מנהג ישראל תורה

וּפְרָצְתָּ יָמָה וְקִדְמָה וְצָפֹנָה וְנֶגְבָּהּ

קל מאוד: בעבר, המעבר ממדינה למדינה היה כרוך בסכנה וטירחה גדולה ובהוצאות רבות, והיציאה מארץ ישראל לחוץ לארץ שלא לצורך גדול לא היתה מצויה. בשנים האחרונות קל מאוד לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ, ואיסור היציאה לחוץ לארץ נחשב - בטעות - אצל רבים, כמצוה שאינה נוהגת בזמן הזה, ומסיבה זו צריך לברר את גבולות ארץ ישראל, אשר אינם כגבולות מדינת ישראל.

קעמפים: במיוחד בשנים האחרונות המנהג בישיבות ובמוסדות החינוך, לשכור מקום נופש דמתקריא 'קעמפ' בצפון או בדרום ארץ ישראל, כדי שינפשו בו תלמידי הישיבה והמוסד, ומחוסר ידיעה יוצאים למקומות שאינם ארץ ישראל על פי ההלכה (כגון באיזור 'כזיב'), או שנויות במחלוקת (כגון באיזור 'רמת הגולן'), ואם היו מבררים את הדבר תחילה, היו יכולים לשכור מקום דומה הנמצא בתוך תחומי ארץ ישראל לכל הדעות, ונכון לדקדק בזה גם כאשר זה מייקר את הטיול ואת הקעמפ.

כהן: כן יש דעות שאסור לכהן לצאת לחוץ לארץ, מפני שנטמא בטומאת ארץ העמים (ראה שו"ע יו"ד שס"ט א' ובנו"כ שם), וכהנים החוששים לדעת האוסרים, צריכים ליזהר לא לצאת לחוץ לארץ אפי' לזמן קצר.

ואכן הרבה מדקדקים מקפידים על כך וכפי שנהוג **בישיבת סלבודקא** בבני ברק, שלפני כל טיול מתייעצים עם גדולי המומחים והבקיאים במפות, האם אכן במסלול מסוים זה, או במקום הנופש ל'קעמפ' לא כרוך בו חשש יציאה לחו"ל. כמו כן מתעורר פולמוס גדול בכל פעם שצריך לעבור את 'גשר אריק' החוצה את הירדן (ד.א.).

לתועלת הציבור: נבקש לכלל הקוראים, לשלוח מידע עדכני לגבי המסלולים - ומקומות הנופש השונים ברחבי הארץ הסמוכות לגבול, האם הם בגדר ארץ ישראל או לא. ❖

והנה בגמ' בגיטין (דף ח.) נחלקו ת"ק ור' יהודה לגבי הנסין שבים, דעת ת"ק דרואין אותם כאילו חוט מתוח עליהם מטורי אמנון עד נחל מצרים [מגבול לגבול], מן החוט ולפנים כל הנסין המובלעים שם הם א"י, מן החוט ולחוץ חו"ל, ודעת ר' יהודה שכל שכנגד א"י הרי הוא כא"י שנאמר וגבול ים והיה לכם הים הגדול [ועיין שם בגמ' דעת ר' יהודה לגבי הנסין שבצדדים].

ופירש רש"י (שם ד"ה מן החוט ולפנים) שלא דווקא הנסין הם כא"י, אלא גם המים עצמם כל שכנגד א"י הרי הוא כא"י, ואע"פ שדברי רש"י הם על דברי ר' יהודה משמע בפשטות בדברי המהר"ם שי"ף (שם) דה"ה לדעת רבנו לא רק הנסין המובלעים תוך החוט נחשבים לא"י אלא גם המים שבאותו מקום נחשבים לא"י.

אמנם כתב הג"ר יוסף ליברמן שליט"א. בספרו **משנת יוסף** (שביעית פ"ו מ"א. עמוד קי"ד, ח"ב עמוד קיד: הערה ז') דיש לדייק להיפך מדברי רש"י, מהא דהזכיר כן רק בדעת ר' יהודה מוכח שלדעת רבנן אין דין המים שבתוך החוט כדין הנסין ואינם נחשבים כא"י [ב'הערות מבני החבורה' מובא דחיה לדיוק זה ברש"י], וכן מדייק גם **ברמב"ם** (פ"ז מגירושין ה"י) שהזכיר רק את הנהרות שבארץ ישראל ואת הנסין שבים הגדול ומכך שלא הזכיר את הים עצמו כמו שהזכיר את הנהרות, מוכח שהים עצמו אינו ארץ ישראל.

אלא שמביא מהירושלמי (חלה פ"ב ה"א ופ"ד ה"ה) שמוכח להדיא שגם המים דינם כא"י, שמבואר שם שהנוסע בספינה מן החוט ולפנים נחשב שנמצא בא"י [לענין להתחייב בחלה בקרמו פני העיסה] ומן החוט ולחוץ נחשב שנמצא בחו"ל, וכן מביא גם מהתוספתא (תרומות פ"ב ה"ב) שמן החוט ולפנים דינו כבנהרות של א"י. וכן מורה לשון רש"י (ד"ה מיבעי ליה לנסין) שכתב דלרבנן מיבעי ליה לנסין, דמן החוט ולפנים לצד מזרח.

3. הכרעת החזו"א

ומובא בספר **ארחות רבינו** ובספר **מעשה איש** (ח"ב עמ' רי"ח), שהג"ח קניבסקי שליט"א שאל את החזו"א, לפי מה שמבואר ברמב"ם (תרומות פרק א' הלכה ז') דהלכה כרבנן (גיטין דף ח. דס"ל שהים הוא הגבול המערבי של ארץ ישראל, איך מותר ללכת להתרחץ בים הרי על ידי זה הוא יוצא לחו"ל. [מדבריהם מוכח, שהבינו בפשיטות כדעת המשנת יוסף שלדעת רבנן הים עצמו חוץ לארץ, ורק הנסים שבתוך החוט דינם כא"י, ולכן הוקשה להם איך הולכים לרחוץ בים, אבל אם נאמר שהמים עצמם נחשבים לא"י לא קשיא מיד], והשיב החזו"א שהמקומות שאפשר לאדם לרחוץ בהם נחשב עדיין ליבשה. [ויש מנסחים שמועה זו בשם החזו"א, שכל מקום שיכול לעמוד שם על קרקעית הים, עדיין הוא בכלל ארץ ישראל].

בנוסח שונה קצת כתב הג"ר אברהם יעקב בן הג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א (בספרו אבני חן ח"ב סימן ה' הערה ג') שהחזו"א השיב שבאותו מקום בים שאפשר להתרחץ שם או לשוט שם (לכאורה כוונתו בלא כלי שייט) נחשב עדיין ליבשה ועדיין ארץ ישראל הוא.

והוסיף שמצינו כעין זה בגמ' (עירובין דף סא.), ובשו"ע (סימן שצ"ח סעיף ט'), לגבי נחל שנמצא על יד העיר שאם בני העיר משתמשים בו מתבטל לעיר ומודדים אלפיים אמה של תחום שבת מסוף הנחל ולא מסוף העיר, וגם כאן החלק מהים שבני היבשה משתמשים בו נחשב עדיין ליבשה ויש לו דין של ארץ ישראל.

לפום ריהטא, עולה מדברי החזו"א שהיוצאים בשייט באוניה לעומק הים במקום שאין אפשרות להכנס רגלית או לשחות שם, (וכן השווחה ב'מים העמוקים' לפי הנוסח שתלוי אם יכול לעמוד שם) נחשב הדבר כציאה לחו"ל, וצריך להבין מדוע העולם מיקל בדבר, וצריך עיון (י.ש.ק.).

יש לחקור בעיקר תשובת החזו"א שהמקומות שאפשר לאדם לרחוץ / לעמוד / לשוט בהם נחשב עדיין ליבשה. האם כונתו לפי 'האדם עצמו', כגון אם הוא אדם גבוה ויש לו יכולת שחיה לעומק מותר לו ליכנס יותר ל'מים העמוקים'. או דלמא עושים 'ממוצע' לפי רוב בני אדם מהו הגובה הרגיל שהרי מבואר בגמ' שהוא ג' אמות, ובדרך כלל באיזה עומק מסוגלים רוב בני אדם ליכנס, בתנאי מקום אלו (ו.ה.).

4. ביאור מפה מספר 6 גבול הים

חוט מתוח: הגבול המערבי של ארץ ישראל, מפורש בתורה בפרשת מסעי (במדבר ל"ד ו') וגבול ים וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל וְגִבּוֹל זֶה יְהִיָּה לָכֶם גִּבּוֹל יָם: ומבואר בגמ' (גיטין ח.) שהלכה כרבנן שהגבול בים הוא בתוך תחומי החוט הנמתח בין טורי אמנון בצפון, לנחל מצרים בדרום.

מרחק אור: טורי אמנון נחלקו האחרונים - לדעת ר"ש סירליאו הוא באיזור בִּתְרוֹן הסמוך לטריפולי שבלבנון, לדעת תבואת הארץ הוא ראס שֶׁקְעָה שבסמוך לו, ואילו לדעת האדמת קודש מדובר על איזור ביירות, ועל פי זה נמתח הקו במפה.

נחל מצרים בדרום - זיהויו אינו ברור, והעולה מדברי הגר"ח קניבסקי שליט"א (דרך אמונה תרומות ס"ק פז) שלפי רוב הדעות מדובר בואדי אל-עריש, ויש שמזהים אותו עם השלוחה המזרחית של הנילוס.

כעת, במתיחת חוט בין טורי אמנון (ביירות) לנחל מצרים (ואדי אל עריש), יעבור החוט קצת יותר מ-33 ק"מ מערבית לחופי תל אביב, כ-40 ק"מ מערבית לחופי אשדוד ואשקלון, כ-17 ק"מ מערבית לחופי חיפה (בת גלים), כ-18 ק"מ מערבית לחופי עכו, וכ-10 ק"מ מערבית לראש הנקרה.

אמנם לדעת הכפתור ופרח טורי אמנון הוא הרבה יותר צפונה, ונמצא שהחוט יוצא הרבה יותר לכיוון מערב, כמבואר במפה ששירטט הג"ר יוסף ליברמן שליט"א בספרו משנת יוסף (שביעית ח"ב).

הגבולות והמפות מצוטט מכתבי הג"ר אלחנן כהן שליט"א מבני ברק, מתוך קונטרס 'מפות לגבולות ארץ ישראל'. ועיין שם בנדון, האם החוט הוא רק לפי כיבוש עולי מצרים, ולא לפי כיבוש עולי בבל.

5. כנרת, ירדן, ים המלח.

קיאקים בירדן: שמעתי מהג"ר אלחנן כהן שליט"א שכלפי ים כנרת ברור שהוא עצמו מארץ ישראל, ויש בו קדושת הארץ ומותר שחיה ושיט בכולו. כלשון הפסוק בפרשת מסעי (במדבר לד יא) וַיֵּרֶד הַגִּבֹּל וּמָחָה עַל פְּתָף יָם כְּנָרֶת קִדְמָה: ויש מפרשים מכח משמעות המילה 'כתף' - שגם רכס הרי הכנרת הם בתוך גבולות ארץ ישראל (ל.מ.).

אבל הירדן וים המלח כתוב בתורה שהוא הגבול, ובספרי נחלקו תנאים האם הירדן עצמו נחשב חוץ לארץ (ר.א.ק.), אולם לא מפורש בפוסקים למעשה האם הירדן עצמו בכלל ארץ ישראל, ויש לחוש אולי הוא עצמו נחשב חוץ לארץ, ויתכן שהשיט קיאקים בירדן הוא בגדר עבר הירדן, בפרט כאשר עוצרים באמצע שייט הקיאקים ועולים על שפת הנחל, ופעמים שעולים בצד השמאלי שהוא עבר הירדן שהרי הירדן יורד מצפון ארץ ישראל לדרומה נמצא שהצד השמאלי הוא חוץ לארץ, והרי זה בכלל הספק האם מותר לצאת לעבר הירדן, ועיקר הבעיה היא לכהנים לפי הצד שיש טומאת

ארץ העמים גם בעבר הירדן. ומפורש במשנה (אהלות פרק יח משנה ו') שגם בים יש טומאת ארץ העמים (ל.מ.).

ודעת הגר"ח קנייבסקי שליט"א (ב'דרך אמונה' שם) שהירדן הוא הגבול גם לפני הכנרת, וביאר כן לפי שיטתו שכל ארץ ישראל מוקף ימים ונהרות - ונהר לפני הכנרת הוא הירדן. ויש סברא בזה שכל הגבולות מבוסס על ימים ונהרות לפי שים ונהר הוא גבול טבעי, שכן אי אפשר לדור באפיק הנהר וכן יש הרים משני הצדדים ובאמצע גיא שם עובר הנהר, ויש סברא לקבוע שם הגבולות ואכן בימי קדם רוב הגבולות היו על בסיס ימים ונהרות.

מאיך שמעתי ממומחה גדול שליט"א (ש.ק.), שבכל חברות הקיאים בירדן כולל הירדן ההררי מותרים לכתחילה, כי כולם אינם בירדן של גבול ארץ ישראל, אלא בקטע שלפני הכנרת ושם ודאי הוא בתוך ארץ ישראל, ומה שכתוב בתורה שהירדן הוא גבול ארץ ישראל זה רק בקטע שבין הכנרת לים המלח (שם אין קיאים כי זרימת המים חלשה), ולא החלק הצפוני שלפני הכנרת, והחלק הדרומי שאחרי ים המלח, וזה ברור שהחלק הצפוני לפני הכנרת, כולו בתוך ארץ ישראל, ולא ידוע היכן בדיוק מתחיל הירדן להיות גבול.

וכן משמע מלשון הפסוק (פרשת מסעי) עַל כְּתָף יָם כְּנָנִת קָדְמָה: משמע שמתחיל בהרים ומשם יורד אל הכנרת, וביותר לדעת המפרשים שגם ההרים סביב הכנרת הם ארץ ישראל, נמצא שנהר הירדן לפי הכנרת אינו הגבול. ולפי המציאות כיום נראה שנחל זיתן - יהודיע הם הגבול לפני הכנרת משום שבהם מתקיים הפסוק על כתף ים כנרת, שהוא נופל מהגולן אל תוך ים כנרת.

[בקיאים בירדן ההררי, יש כמה נחלים שמתחברים לירדן, ויש לדון האם אותם נחלים הם באמת הירדן המקורי, אולם זה ברור שכולם בתוך ארץ ישראל].

מעבר לים המלח הוא נחלת ראובן וגד (ולא ברור מהו הגבול המדויק ביניהם), ודינו כדין עבר הירדן שיותר קל מחו"ל כיון שנכבש ע"י שנים וחצי שבטים, מעבר לכנרת - הגולן הוא נחלת מנשה. והמחמיר שלא לצאת לעבר הירדן ורוצה לשחות בים המלח עצמו, לכאורה תלוי בהגדרה של החזו"א, שרק במקום שיכול לרחוץ בהם נחשב עדיין ליבשה.

תפילת הדרך: אגב, יש ידיעה חשובה שמצוי בשייט קיאים, או שיט בספינה בים התיכון, או בים כנרת, שחיוב תפילת הדרך נאמר גם כשנוסע בסירה, ולכן אם לא אמר 'תפילת הדרך' בתחילת הטיול, צריך להגיד 'תפילת הדרך' כאשר נוסע בשיט בדרך שארכה לפחות פרסה שהוא שמונת אלפים אמה. השיעורים במטרים - לפי המבואר בספר **אשי ישראל** (פרק נ' הערה כא): לדעת החזו"א הוא 4,700 מטר (שיעורין של תורה ס"ק לג), ולדעת הגר"ח נאה הוא 3,850 מטר (קצוה"ש בבדה"ש סימן ס"ז ס"ק ד'), בפחות משיעור זה יכול לאומרה אך בלי ברכה.

אכן שמעתי ממומחה גדול שליט"א (ש.ק.) שבכל סוגי השייט המצויים בארץ ישראל לא שייך לקיים דין זה, כי מסלול הקיאים הארוך ביותר בירדן ההררי 'גדות' הוא רק 2.5 ק"מ, ואילו המסלול הקצר ב'פארק הירדן' הוא 1 ק"מ, ויש מסלול של 1.5 ק"מ. גם בשיט בעכו בים התיכון - לא נוסעים 4 ק"מ לעמקי הים [מטעם זה ברור, שבכל סוגי השיט בים התיכון אין חשש של יציאה לחו"ל, כי נוסעים ממש על קצה הים, ולא חוצים את החוט המתוח מקפלוריא עד נחל מצרים, אכן לשיטת המשנת יוסף שלדעת רבנן הים עצמו נחשב חוץ לארץ, תמוה איך נוסעים לשיט בים]. ועוד שבדרך כלל כבר אומרים תפילת הדרך בנסיעה עד לקיאים והשיט, כך שדין זה לא שכיח כלל.

אכן כל זה בקיאים הרגילים אבל יש אפשרות לנסוע בתשלום מיוחד, מסלול של 12 ק"מ בקיאים מתחילת הנהר - מעין ברוך, עד הכנרת, (בחבישת קסדות ובלווי מדרך צמוד) ואז באמת עצם מסלול הנסיעה בנהר מחייב בתפילת הדרך.

שמירת עינים: אחראי טיולים בישיבה חשובה (ב.ש.), מציין שיש בעיה רצינית של 'שמירת עינים' בקיאים בירדן, יש מפעילים מסוימים שגם בימים שהם מתחייבים שזה יהא 'למהדרין' אין מקיימים את התחייבותם, בתואנה שזה לא תלוי בהם, אלא במפעילים נוספים באותו מסלול, גם

בצדדי הנחל יש 'מפגעים רוחניים', וצריך מאוד לזהר בדבר. ואמר על זה הרב מרדכי בלוי שליט"א,
שחובה לעמוד על כך בתוקף, ולא לנסוע למקומות לא מפוקחים. ❖

'עומק הפשט'

נייד: 052-7687405 | פקס: 02-6507823

הנושא לשבוע הבא יום ג' פרשת ראה כ"ז אב תשע"ז

טיולים לדרום הארץ (מצפה רמון, המכתש הקטן, המכתש הגדול, אילת).

ניתן לשלוח – רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

הערות מבני החבורה

לרבנן ים עצמו אינו ארץ ישראל

בספר **משנת יוסף** (שו"ת חלק ג' סימן מג בהערה) הביא מה שביאר מו"ח הג"ר יוסף הירשמן שליט"א להסביר יסוד מחלוקת רבי יהודה ורבנן, דרבנן סוברים שחלק הים שבפנים החוט יש לו דין א"י מצד טפל ליבשה, כלומר שעיקר ארץ ישראל הוא כמובן היבשה, אלא שהמים שבחוץ הים עדיין אינו חוץ לארץ אלא כל מה שלפנים מן החוט נטפל לארץ ישראל, וזה נלמד לרבנן מ'וגבול' שכל שבין שני מקצועות התחומין הוא ארץ ישראל ולא יותר מזה.

ואילו ר' יהודה סובר שכנגד ארץ ישראל הרי הוא כארץ ישראל עצמה, וחידשה התורה ב'וגבול' שגם הים א"י הוא מצד עצמו, וניתן לישראל יבשה וים שכנגד היבשה, ולא כרבנן שהמים שבחוץ הים בלבד עד החוט הוא טפל ליבשה, וא"כ אין לו גבול וכל שכנגד א"י הרי הוא כארץ ישראל.

כעת מובן היטב, מדוע ר' יהודה אומר שלא צריך פסוק ללמד את הדין של רבנן, כי לדעת ר' יהודה יש כאן חידוש גדול שהים עצמו ארץ ישראל הוא, וממילא מתפשט הוא ללא גבול, משא"כ לרבנן שרק המים שעל חופי היבשה הם כארץ ישראל עד קו החוט, בזה סובר ר' יהודה שאין צריך קרא לזה, דפשיטא שהטפל נטפל לעיקר - ואילו היה מחלוקתם בכמות המים גרידא, מדוע אין צריך קרא.

ובזה כתב לדחות את הדיוק ברש"י של המשנת יוסף שלפי רבנן הים עצמו חוץ לארץ, דלפי זה יש לפרש כונת רש"י שלפי רבנן הים 'מצד עצמו' אינו ארץ ישראל, אלא שיש בים חלק ש'נטפל' ליבשה, והטפל קאי גם על הים עצמו ולא רק על הנסין שבים

פלאי פלאות: בעצם דברי הגמ' (גיטין דף ח.) שלדעת רבנן 'וגבול' בא לרבות איים שבים, תמוה היכן יש אי במרחק כה קטן לארץ ישראל, ו'באטלס' אין שום אי בטווח זה, אפילו לפי הדעות המחמירות שטורי אמנון זה טריפולי בלבנון, ונחל מצרים הוא השלוחה המזרחית של הנילוס, עדין אין אי בטווח זה, וצ"ב.

ביותר תמוה, לפי הצד של ה'משנת יוסף' שלדעת רבנן הים עצמו אינו ארץ ישראל, שאם אין אי, והמים עצמם דינם כחו"ל, אז מה מרבה תיבת 'וגבול'. ועיין בספר **ואלה דברי ימי ירמיהו** (עמוד 210) שהביא את דברי החוקרים, שבעבר היתה צור אי בים במרחק מה מהחוף, ולדבריו יתכן שהפסוק 'וגבול' בא לרבות את צור, שהיא לכל הדעות בתוך החוט המתוח מקפלוריא עד נחל מצרים (ב.פ.).

התירוץ על זה, כתב **במשנת יוסף** (שביעית פרק ו' אות ח') הנסים שבים איים קטנים שבים הנמצאים על יד חוף כזיב, וכן בחוף מול זכרון יעקב וכן אי מלח שעל יד עתלית. הסיבה שהם לא מופיעים באטלס הוא מפני קוטנם, ומסומנים רק במפות הגדולות בקנה מידה 1:100,000 והזכירן **האדמת קודש** (ו.), ועיין שם מה שהעיר על לשון רש"י (גיטין דף ח.).

מנהרה: יש לחקור לדעת המשנת יוסף, מה הדין במנהרה מתחת לים בתוך החוט המתוח, האם דינו כמו אי וחשיב ארץ ישראל, או דדינו כמו ים וחשיב כחוץ לארץ, וצ"ע. אכן זה ברור מסברא שמנהרה מתחת לארץ ישראל דינו כארץ ישראל. ❖